

7. Om Aktionsgrupp Idrott och Polisens arbete mot otillåten påverkan inom idrotten

Fredrik Gårdare, Polismyndigheten

Polisens satsning på en riktad insats mot kriminalitet som drabbar idrotten grundar sig på de förslag som väcktes av Björn Eriksson 2012–2013, då i rollen som regeringens nationelle samordnare mot brottslighet i samband med idrottsarrangemang.¹³⁴ I sin utredning konstaterade Eriksson att otillåten påverkan inom idrotten är ett problem som drabbar både föreningar och ett betydande antal personer på en mängd funktioner. Bland förslagen till åtgärder identifierades även behovet att Polisen behövde agera mer strategiskt och inriktat på akuta insatser. Sedan flera decennier hade myndigheten tvingats avsätta stora resurser till idrottsevenemang, där ordning och säkerhet varit ett problem. Inledningsvis bestod problemet av huligangång som organiserade slagsmål vid och runt matcher. Därefter följde en framväxande Ultras-kultur, vilken agerar autonomt och orsakar säkerhetsrisker på arenor; främst genom användande av pyroteknik.

Fotbollen har varit drabbad sedan början på 1990-talet, då de första huligangängen bildades, och kvarstår som den mest utsatta sporten. Även ishockeyn har dock drabbats, framför allt under åren då huligangängens ”egna lag” spelat i samma serie.

Till otillåten påverkan räknar vi våld, hot (även förtäckta), trakasserier, skadegörelse och korruption (bland annat mutor).

Efter rapporten kom Riksidrottsförbundet och Polisen överens om en gemensam nationell strategi. I samband med detta började den strategiska ledningen inom polisen att överväga om en riktad insats mot gängkriminella huliganer skulle kunna minska resursbehovet vid fotbolls- och ishockeymatcher. Det var ett allmänt resursproblem att polisen behövde avsätta mycket personal till bevakning av

¹³⁴ SOU 2012:23. *Mindre våld för pengarna*; SOU 2013:19. *Mera glädje för pengarna*.

fotbollsmatcher i stället för att rikta sina resurser fullt ut till utsatta bostadsområden och den hårt belastade utredningsverksamheten. Dessutom skulle även den omfattande otillåtna påverkan mot de största fotbollsföreningarna bekämpas. Sedan 1990-talet har det varit väl känt att huligangängen, så kallade firmor, agerar med hot, trakasserier med mera inom de föreningar de anser vara deras egna, och med det menar sig både ha rätt och skyldighet att styra föreningsbeslut.

Firmorna har och odlar samma historiskt manliga normer som andra grupper av gängkriminella. Våldet finns i centrum som ett machoideal; ett nöje och ett sätt att bygga våldskapital och varumärke. Annan kriminalitet förekommer och narkotika är vanligt. Flertalet medlemmar rör sig även i andra gängmiljöer som nazist- och mc-gäng, i vilka det finns ett intresse åt motsatta riktningen. Normer och åsikter förenar.

Det beslutades att en särskild resurs skulle sättas in, med målet att nå en strategisk effekt. Bekämpningen skulle riktas mot våldet och den otillåtna påverkan från huligangängen.

På grund av en omorganisation inom Polisen och ett begränsat resursläge mobiliserades en mindre insats än normalt vid särskilda insatser. Insatsen startade i januari 2017 med endast åtta poliser och uppdraget gällde enbart region Stockholm. Insatsen namngavs till Aktionsgrupp Idrott (AGI). Insatsledare blev kriminalkommissarie Fredrik Gårdare med lång erfarenhet från särskilda insatser; i synnerhet mot gängkriminalitet.

När idrottsrörelsen nåddes av informationen om att Polisen avsatt en särskild resurs ”öppnades portarna”. Flera idrottsförbund reagerade mycket positivt. Antalet förbund, föreningar liksom enskilda inom idrotten inkom med problembeskrivningar som omgående ändrade polisens lägesbild. Svenska Fotbollförbundet informerades om och anmälde att en omfattande matchfixning pågått under nästan hela 2010-talet. SHL och Svenska Ishockeyförbundet utvecklade sitt säkerhetsarbete till att omfatta alla former av otillåten påverkan i enlighet med AGIs verksamhet. Vidare började Riksidrottsförbundet att, med stöd av den nationella strategin, arbeta mer aktivt för att förebygga brott och stödja utsatta specialidrottsförbund.

Aktionsgruppen fick inte desto mindre ett nytt problem på sitt bord. Kriminella nätverk hade (via agenter) börjat handla med fotbollsspelare, och därmed uppstod en grov ekobrottslighet. Vissa nätverk kombinerade handel och makt över spelare

med matchfixning. Flera av nätverken bestod av redan väl kända individer, som samtidigt uppmärksammades i samband med Polisens nya fokus på utsatta förorter. Komplexiteten ökade än mer med internationella kopplingar och brottsprojekt.

Utvecklingen ledde till att AGI:s uppdrag breddades. Det fanns ett nationellt behov av att aktionsgruppen skulle agera mot akuta brott, och driva en riktad insats också i ett nationellt perspektiv. Parallellt förändrades lägesbilden och kunskapen om de kriminella aktörerna ökade även den avsevärt. Den första nationella strategin uppdaterades samtidigt till en nationell överenskommelse.¹³⁵

Polisens utvidgade insatser gav snabbt positiva effekter. Förbund, föreningar, utsatta ledare, domare och spelare fick omedelbart respons och ökad trygghet. Ett antal fall av otillåten påverkan kunde stoppas. Vidare genomfördes flera komplicerade utredningar mot strategiska mål. Flera fall av matchfixning utmynnade i åtal.

Det positiva gensvaret från idrottsrörelsen ledde till att den första beslutade insatsen över två år omvandlades till en permanent insats med början 2020. Styrkan utökades då till tio poliser samt civila specialister. Trots detta är AGI:s resurser alltjämt för små relativt uppdragets art och problemens omfattning. Detta har resulterat i att AGI lägger stor vikt vid samarbeten och samverkan. Exempelvis Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten är ständiga partners. Aktionsgruppen samverkar även mycket aktivt med idrottens egna resurser mot otillåten påverkan, vilket visat sig vara en framgångsfaktor. När det rör sig om gängkriminalitet och tystnadskulturer är det essentiellt att utsatta vågar berätta och informera sin arbetsgivare.

Idrotten har varit utsatt på en onormalt hög nivå under alldeles för lång tid. Fotbollen har varit och är än idag mest utsatt. Först under senare år har ledningen av svensk fotboll börjat jobba aktivt mot utsattheten. I likhet med Polisen har fokus tidigare varit riktat mot matcher, och det omfattande säkerhetsarbetet på arenorna.

Den otillåtna påverkan som sker inom idrotten har i ett flertal fall och under många år utgjort ett hot mot föreningsdemokratien. Trots detta har idrottsrörelsens ledning inte agerat aktivt, utan snarare valt undvikande strategier i hopp om att problemet skulle vara övergående. Vi i Polisen har ibland även mötts av inställningen att det

---

¹³⁵ För överenskommelsen i sin helhet, se Riksidrottsförbundet (2018). *Överenskommelse mellan Riksidrottsförbundet och Polismyndigheten*.

är ”någon annan” som måste ta ansvar. Tystnadskulturen inom vissa förbund och föreningar har även påverkat det brottsförebyggandet arbetet negativt. Samtidigt har Polisen inte haft fokus på brottslighet inom idrotten utöver matchevenemang och dialog/övervakning av supportergrupper.

Tillsammans med idrottsrörelsens nu mer aktiva kunskapsspridning har medvetenheten otillåten påverkan ökat i svensk idrott.

Även medias inställning har utvecklats över tid. Fler sportjournalister har blivit mer granskande i sin nyhetsrapportering. En stor mängd artiklar och tv-dokumentärer om framför allt matchfixningen, men även den olagliga agentverksamheten, har producerats under de senaste tre åren. Under tiden har Aktionsgrupp Idrott varit öppen med att informera om sin lägesbild. Gruppen har dessutom medverkat i en mängd utbildningar, till exempel av domare och ledare. Sammantaget har medvetenheten om otillåten påverkan i svensk idrott ökat.

Under 2021 ser vi positiva effekter genom att fler engagerar sig, hör av sig, fler vågar söka både idrottens och polisens hjälp. På samma gång har Polisens Aktionsgrupp Idrott en avkylande effekt på nätverken.

Det är dock fortsatt svårt att få individer inom idrotten att berätta om att de blivit kontaktade på ett otillbörligt sätt, eller vad de själva sett alternativt hört av kollegor och kamrater. Oviljan att bli inblandad, skam för tidigare undfallenhet gentemot ledare och rädsla för idrottsliga avstängningar samt för kriminella påverkar mycket i nuläget.

Om den goda trenden fortsätter kan svensk idrott gå mot en betydligt bättre situation framöver. En framgångsfaktor kan vara att idrotten utvecklar sina egna insatser, och vågar bli mer offensiv i sitt brottsförebyggande arbete. En andra framgångsfaktor är att Polisens resurs är tillräckligt stark för att ”hålla ett tryck” mot de nätverk och gäng som agerar inom idrotten.

Referenser

Riksidrottsförbundet (2018). *Överenskommelse mellan Riksidrottsförbundet och Polismyndigheten*.

SOU 2012:23. *Mindre våld för pengarna*

SOU 2013:19. *Mera glädje för pengarna*